

AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE

KIÁLLÍTÁS ÉS KIFESTŐ FELNÖTTEKNEK ÉS GYEREKEKNEK
Az Eurázsiai Művészetek Sorozatot szerkeszti és rajzolja: Bérezi Szaniszló
Budapest, 2004

AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE Bérczi Szaniszló, Budapest, 2004

Örményország a Kaukázus déli részén elterülő ország. Egykor jelentős hatalmú birodalom is volt, de a népek vándorlásának keresztútján élő ország lakóit sokszor megtizedelte a háború. Az örmény művészet néhány kiemelkedő alkotásával már a Kaukázusi művészet című füzetünkben megismerkedtünk. Akkor az örmény építészetben fontos szerepű csodálatos templomot, az aktamári Szent Kereszt templomot mutattuk be. Mostani új füzetünkben az örmény művészetnek egy másik gazdag területével, a kódexekben fennmaradt festményekkel találkozunk. Az evangéliumos-könyvek ugyanazt a szerepet töltötték be kicsi méretű képeikkel, mint a templom díszítése a nagyméretű szobrokkal, falfestményekkel: az írásbeliség helyett a képek erejével tanította meg az embereket a jóra és a szépre. Mielőtt ezekből az örmény evangéliumos kódexekből összeillesztenénk Jézus Krisztus életének főbb eseményeit, tekintsük át nagy vonalakban az örmény történelmet. Ebből látható ugyanis az, hogy a műveltség hogyan rétegződött az örmények lakta tájakon.

A Kaukázustól délre, a Van-tó, a Szevan-tó és az Urmia-tó által kijelölt területen alakult meg a Kr. e. 9. évszázadban Urartu állama. A 7. században a szkíták inváziója meggyöngítette Urartut. Három évszázados fennállás után az asszírok, majd a médek, s a perzsák foglalták el a területet. A perzsákat legyőző görögök hozták a következő fordulatot Nagy Sándor idején s a 2. század elejéig a Szeleukida Birodalom része maradt. Kr. e. 190-ben kivívta függetlenségét és határait ekkor három tengerig terjesztette ki: keleten a Kaspi-tenger, északnyugaton a Fekete-tenger, délnyugati szögletében pedig (a később megalakult és Kis-Örményországnak is nevezett kilikiai partokon) a Földközi-tenger mosta. A Kr. születése előtti évszázadban Örményország Kisázsia legerősebb állama lett Nagy Tigran királysága idején. II. (Nagy) Tigran halála után az ország meggyengült. A pártus szövetséget igyekezett fenntartani a pártusok és a rómaiak közötti háborúk során, s ezt az 1. század közepén a pártus eredetű Arszakida fejedelmi család révén sikerült megerősítenie. Kétszáz éven át a Pártus Birodalommal való szövetség békés fejlődést hozott Örményországnak. Kr. u. 251-től a Szaszanidák vették át a Perzsa Birodalom kormányzását. Ők Örményországot tartományi fennhatóság alá akarták vonni és függetlenségét a Zaratusztra-vallás befolyásával is gyengítették. Válaszul erre 3. Tiridatesz örmény király 301-ben Örményországot államvallásának fölvetve a kereszténységet. 12 évvel később a Római Birodalomban is államvallás lett a kereszténység. Az 5. század elejére a Kelet-római Birodalom és a Szaszanida Perzsia fölsozította egymás között Örményországot. A perzsák a keresztény örményekre akarták kényszeríteni a Zaratusztra-vallást, de Vartan Mamikonian vezetéssel az örmények fegyveresen ellenálltak és megőrizhették kereszténységüket. A 7. század közepétől két évszázadon át az arab hódítás fenyegette Örményországot. A Bagratida család vezetésével (a magyar honfoglalás idejére) ismét kivívta önállóságát az ország, melynek akkori fővárosa Ani lett, az Ezeregy Templom Városa.

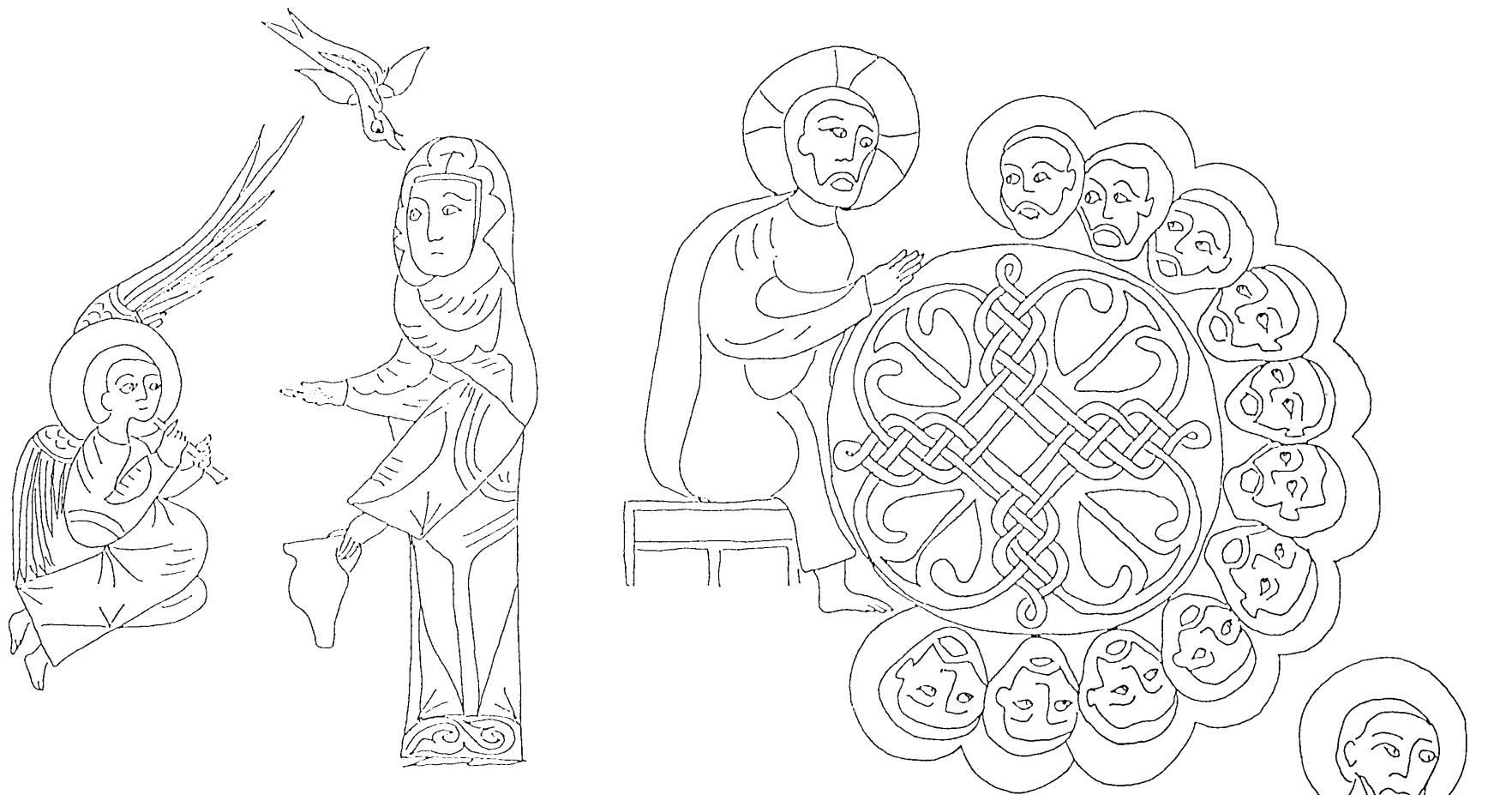
E harmadik független örmény királyság virágzásának a bizánci támadások vetettek véget. A 11. század közepére Bizánc meghódította Örményországot. Ugyanekkor a szeldzsuk törökök támadása pusztította végig az országot és sújtotta 50 éven át. Az örmények egy része Kilikiába menekült és megalakította Kis-Örményországot, amely 300 éven át állt fenn. A szeldzsuk invázió utáni 100 békés év újra föllendülést hozott az országnak, amit azután újabb középkorszaki inváziók követtek. (Tatárjárás, Aranyhorda uralma). Ezekben az időkben sok örmény menekült északra. A Krim félszigetre, majd Lengyelországba és Moldvába, végül Magyarországra, Erdélybe is, Apafi Mihály fejedelemsége idején.

Az örmények anyaországa évszázadokra az oszmán törökök és a Perzsa Birodalom közötti megosztottság állapotában volt. Nagy Abbász perzsa sah 16. század végi nagy győzelmei hozták meg azt, hogy az örmények elfogadott polgárai lehettek az újjászervezett perzsa államnak. Erre az időre esik az örmények letelepítése az uralkodó akkori fővárosa, Iszfahán környékén. Az Örmény Apostoli Egyház kolostorai is ekkor létesültek bent Perzsiában. E kolostorok egyikében került elő a hun-örmény nyelvkönyv és szótár is.

Mielőtt bemutatnánk az örmény alkotásokat, tekintsünk vissza a kódexfestészet előzményeire is. A kódexek iniciáléval való díszítésének hagyománya valószínűleg az egyiptomi (kopt) papiruszokon fennmaradt írások sorközi figurális díszítéseire vezethető vissza időben. A szöveget kézzel írták s a szövegbe helyezett alakokat ki is színezték, változatossá téve így az írott lap képét. Az ókori Alexandriában és Rómában is kedvelté vált a miniatűrök elhelyezése a szövegben. A keresztény Biblia másolása a kopt kereszténységben, aztán a szír és az örmény ősegyházi bibliamásolatokban és a bizánci művészetben is megjelent már a Kr. u. 5. században. Az európai kódexdíszítő-művészetben minden bizonnyal a Kr. u. 7. században készült írerszági kódex, a Book of Kells (Kells-i Könyv) a legismertebb. Itt is sorok közé rajzolt állatfigurákat láthatunk és növényi megomamentális színes díszítéseket, melyekből néhányat már bemutattunk az eurázsiai művészetekről készülő sorozatunkban, a Kelta kifestőben. A Karoling reneszánsz idején azután Nyugat-Európában széles körben elterjedt a kódexek eme díszítőművészete is.

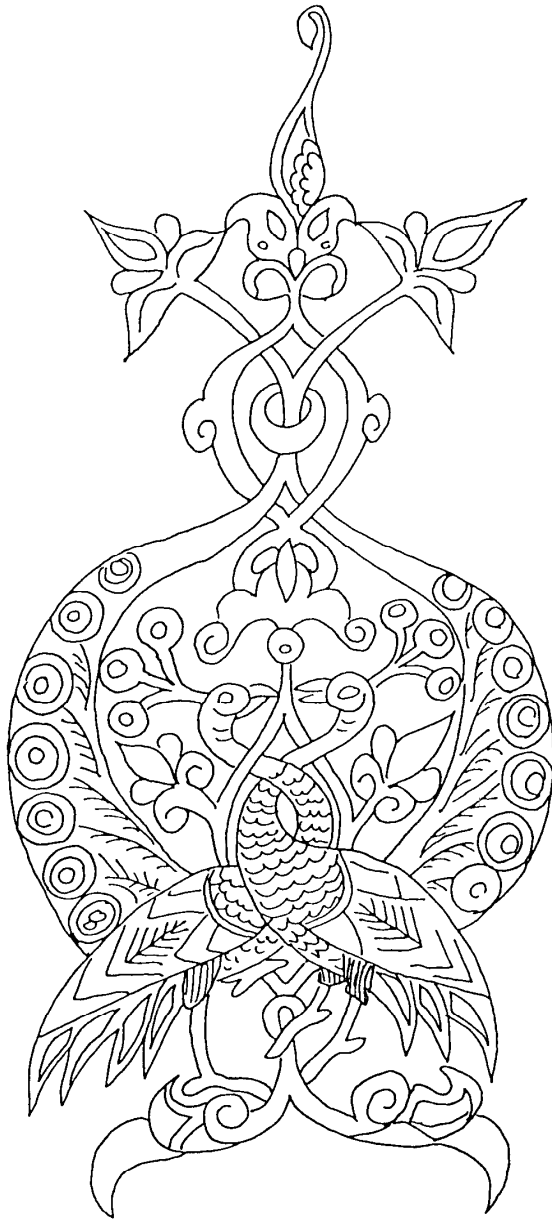
Az örmények Biblia-művészete a harcok történelmi korszakok közötti békésebb időkben bontakozott ki. A szeldzsuk támadás utáni időkben készültek az első olyan képek kódexek, melyekből ábrák szerepelnek kifestőnkben. Fénykorát azonban a 13.-14. században élte ez a művészeti ág. Addigra több régi örmény történelmi tartományban jelentős alkotó közösség jött létre. A kódexfestő iskolák közül itt mi a Vaszpurakán tartományból (délben, a Van-tó környékén), az Artszakhi tartományból (északon a Szevan-tó környékén) valamint a kilikiai tartományból származó munkákból válogattunk elsősorban. Ezekre jellemző volt a vonalas rajz és az egyszerű, jól áttekinthető ábrázolási mód.

Több nagy korszakot különíthetünk el az örmény kódexfestészetben, de ezekről majd a rajzok mellett szólunk. Reméljük, hogy az eurázsiai művészeteket bemutató sorozatban eddig már megjelent kifestőkhöz hasonlóan az Örmények Biblia-művészete című kifestő is sok örömet szerez majd a rajzolni és festeni szerető felnőtteknek és gyerekeknek.

AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE

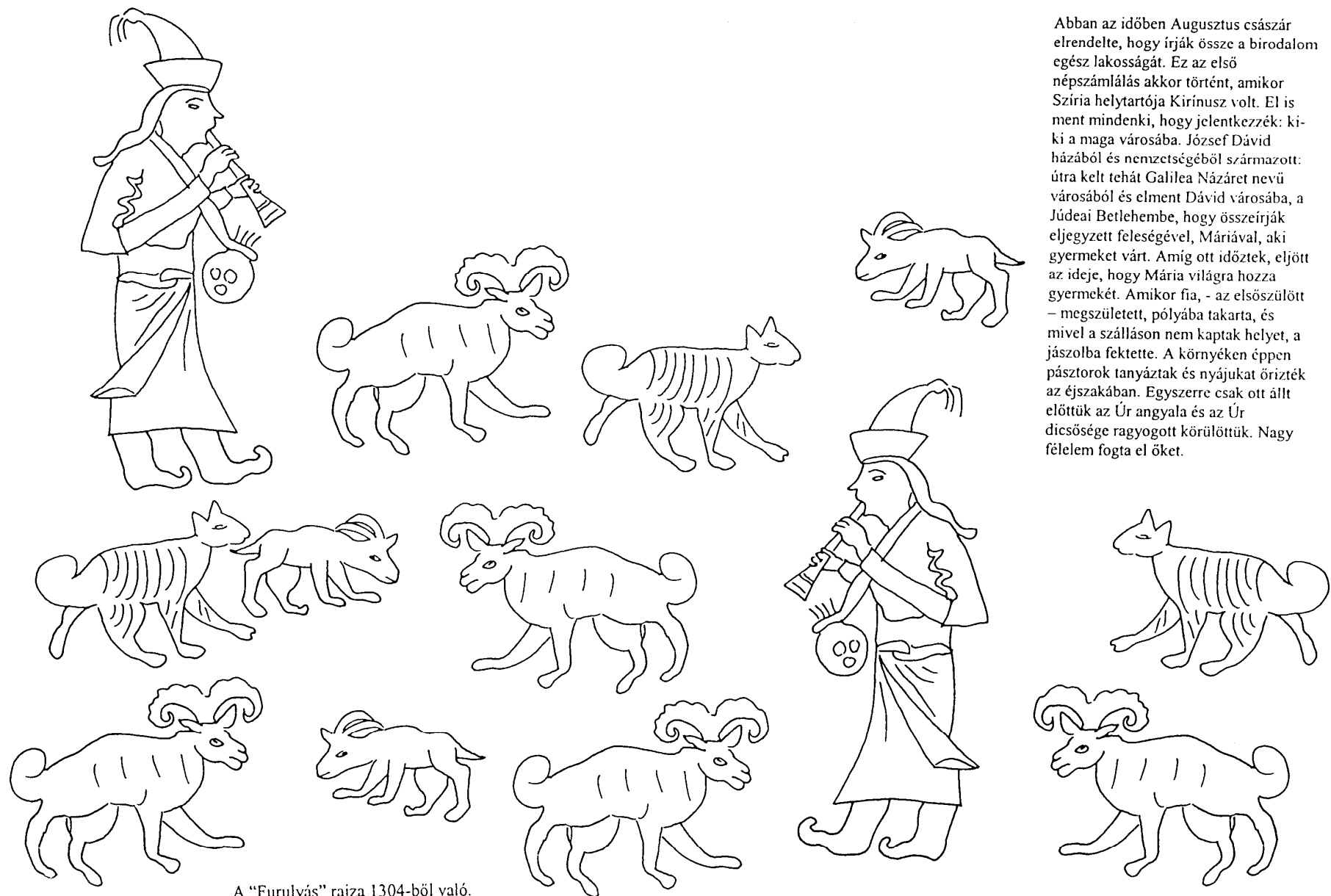
KIÁLLÍTÁS ÉS KIFESTŐ FELNÖTTEKNEK ÉS GYEREKEKNEK
Az Eurázsiai Művészetek Sorozatot szerkeszti és rajzolja: Bérczi Szaniszló
Budapest, 2004

Isten elküldte Gábor
angyalt Galilea
Názáret nevű
városába egy
szűzhöz. A szűzet
Máriának hívták és
jegyese volt egy
József nevű
férfinak, aki Dávid
családjából származott. Az angyal
belépett Máriához
és így szólt:
Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr
van teveled, áldott vagy te az asszonyok között. Mária ennek hallatára zavarba jött és gondolkodni kezdett, miféle köszöntés ez. Az angyal folytatta: Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. Édesanya leszel: fiad fog születni, akit majd Jézusnak nevezel. Nagy lesz ő: a Magasságbeli Fia. Az Úristen neki adja atyjának, Dávidnak trónját. Uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem lesz vége. (Lukács, 1, 26-33.)

Az "Angyali üdvözlés" egy artszakhi evangéliumból való a 14. szd. végéről.

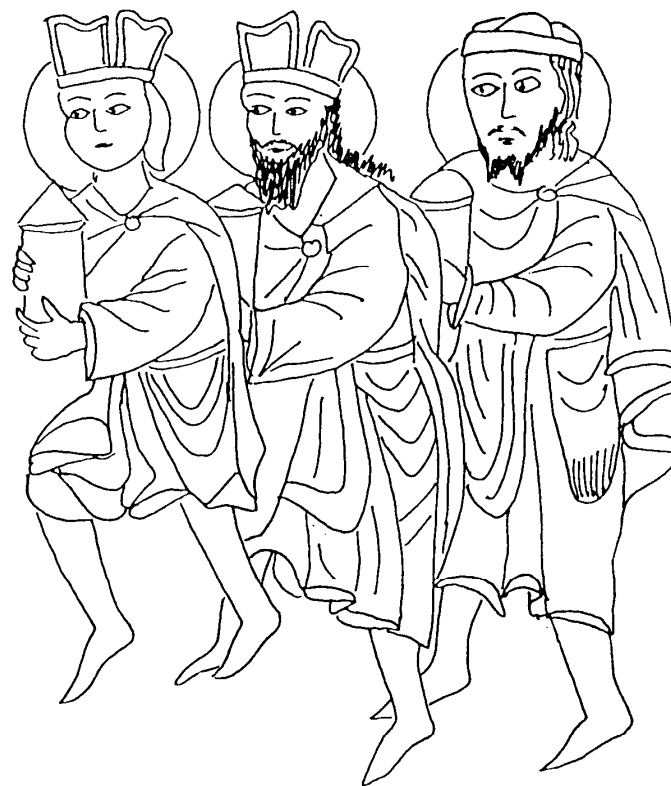

A "Furulyás" rajza 1304-ből való.

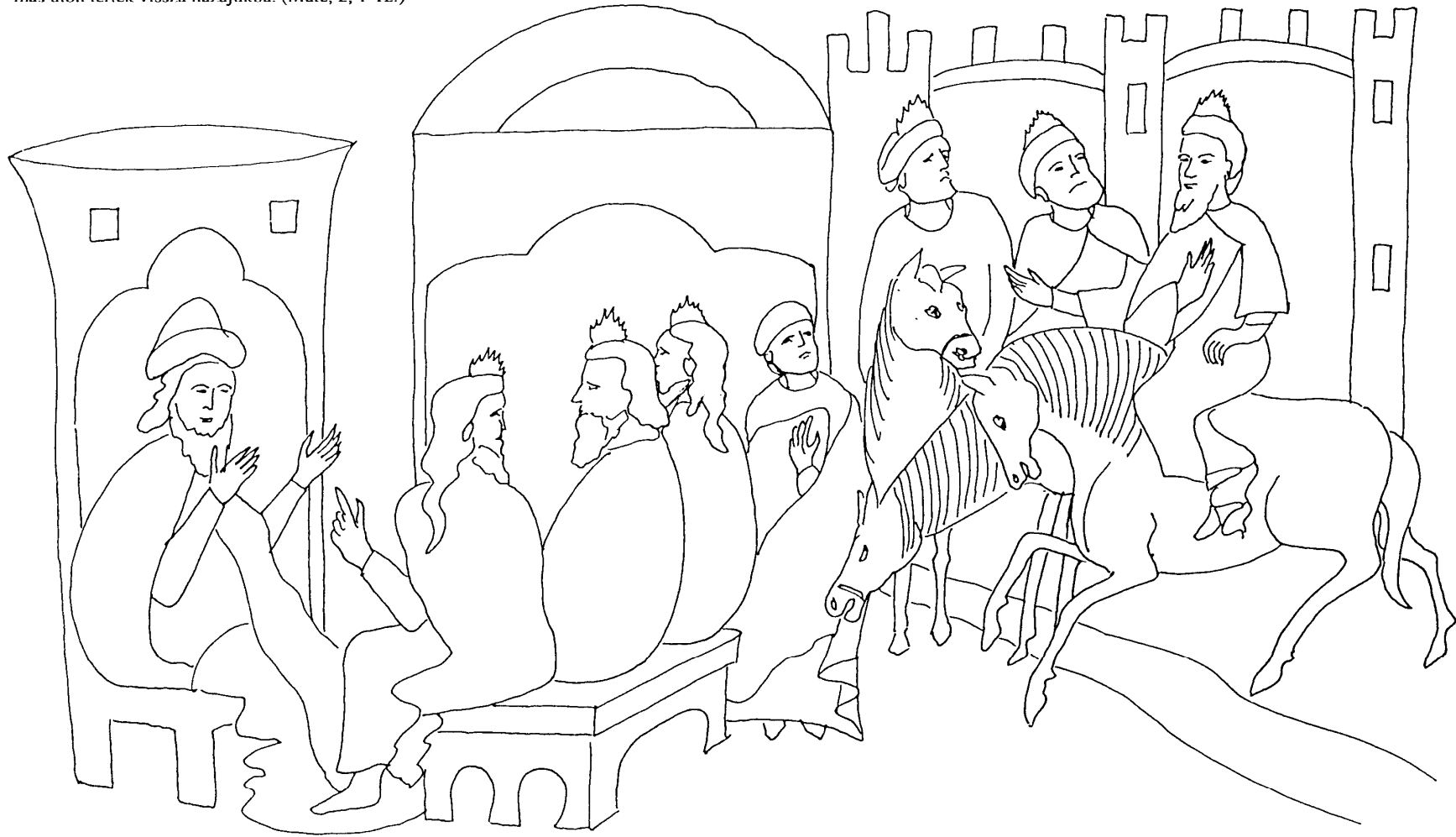
Abban az időben Augustus császár elrendelte, hogy írják össze a birodalom egész lakosságát. Ez az első népszámlálás akkor történt, amikor Szíria helytartója Kirínusz volt. El is ment mindenki, hogy jelentkezzen: kiki a maga városába. József Dávid házából és nemzetségéből származott: útra kelt tehát Galilea Názáret nevű városából és elment Dávid városába, a Júdeai Betlehembe, hogy összeírják eljegyzett feleségével, Máriával, aki gyermeket várt. Amíg ott időztek, eljött az ideje, hogy Mária világra hozza gyermekét. Amikor fia, - az elsőszülött - megszületett, pólyába takarta, és mivel a szálláson nem kaptak helyet, a jászolba fektette. A környéken éppen pásztorok tanyáztak és nyájukat őrizték az éjszakában. Egyszerre csak ott állt előttük az Úr anyyala és az Úr dicsősége ragyogott körülöttük. Nagy félelem fogta el őket.

Az angyal akkor így szólt hozzájuk: "Ne féljete! Jó hírt mondom nektek, mely nagy öröm lesz az egész népnek: Megváltó született Dávid városában: a Messiás, a ti Uratok. Szavaim igazát majd megmutatja, hogy kisdedet találtok pólýába takarva és jászolba fektetve." Hirtelen nagy mennyei sereg vette körül az angyalt. Dicsérték Istent és így énekeltek: "Dicsőség a magasságban Istennek, és békesség a földön a jóakarató embereknek." (Lukács, 2, 1-14.)

Amikor Jézus a júdeai Betlehemben megszületett, Heródes király uralkodásának napjaiban, bölcsek jöttek napkeletről Jeruzsálembe. "Hol van a zsidók újszülött királya? – kérdezték. - Láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk, hogy hódoljunk neki." Ennek hallatára Heródes király megriadt, és vele egész Jeruzsálem. Összehívta tehát mind a papi vezetőket és a nép írástudóit. Tudakozódott tőlük, hol születik a Messiás. Ők azt mondták: "A júdeai Betlehemben, mert így jövendölte a próféta: „Te Betlehem, Júdea földje, nem vagy a legkisebb Júda jelentős városai között, mert belőled származik a fejedelem, aki kormányozni fogja népcmet, Izraelt." Erre Heródes titkon hívatta a bölcseket, és pontosan megtudakolta tőlük a csillag föltűnésének idejét. Majd ezekkel a szavakkal küldte őket Betlehembe: "Menjete, tudakozódjatok gondosan a gyermek felől. Ha megtaláltátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki." A bölcsek meghallgatták a királyt és útrakeleek. A csillag pedig, melyet napkeleten láttak, tovább vezette őket, míg végül odaért a hely fölé, ahol a gyermek volt. Ott megállapodott. A csillag láttára igen megörültek. Beléptek a házba és ott találták a gyermeket anyjával, Máriával. Leborulva hódoltak előtte. Aztán fölnyitották kincsesládájukat, és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát. Miután álmukban figyelmeztetést kaptak, hogy vissza ne forduljanak Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba. (Máté, 2, 1-12.)

Nyolc nap telt el Jézus születése után. Ekkor kellett a Törvényben előírt szertartás szerint nevet adni a gyermeknek. A Jézus nevet adták neki. Így nevezte őt az angyal, amikor megtestesülését hírül adta. - Jézust szülei Jeruzsálembe vitték, hogy bemutassák az Úrnak. Így parancsolja ugyanis az Úr törvénye: "Minden elsőszülött fiúgyermek az Úrnak legyen szentelve." Be akarták mutatni az Úr törvényében rendelt áldozatot is: "Egy pár gerlicét vagy két galambfiókát." Volt Jeruzsálemben egy Simeon nevű, igaz és istenfélő ember. Várta Izrael vigaszát és a Szentlélek lakott benne. Kinyilatkoztatást kapott a Szentlélektől, hogy nem hal meg, amíg meg nem látja az Úr Föltentjét. A Lélek ösztönzésére a templomba ment. Mikor a gyermek Jézust bevitték szülei, hogy a törvény rendelkezése szerint tegyenek vele, karjába vette és e szavakkal áldotta az Istent: "Bocsásd el most szolgádat, Uram, szavaid szerint békességben, hiszen már látták szemeim az üdvösséget, amit minden nép számára rendeltél: világossággul a pogányok megvilágítására és dicsőségére népednek, Izraelnek." A kiseded atyja és anyja csodálkozva hallgatták, amit mondott. Simeon áldotta őket és így szólt anyjához, Máriához: "Soknak romlására és föltámadására lesz ő Izraelben: jel, amelynek ellenszegülnek, s a te lelketed is tör járja át, hogy így megnyilvánuljon sok szív érzése. (Lukács, 2, 22-35.)

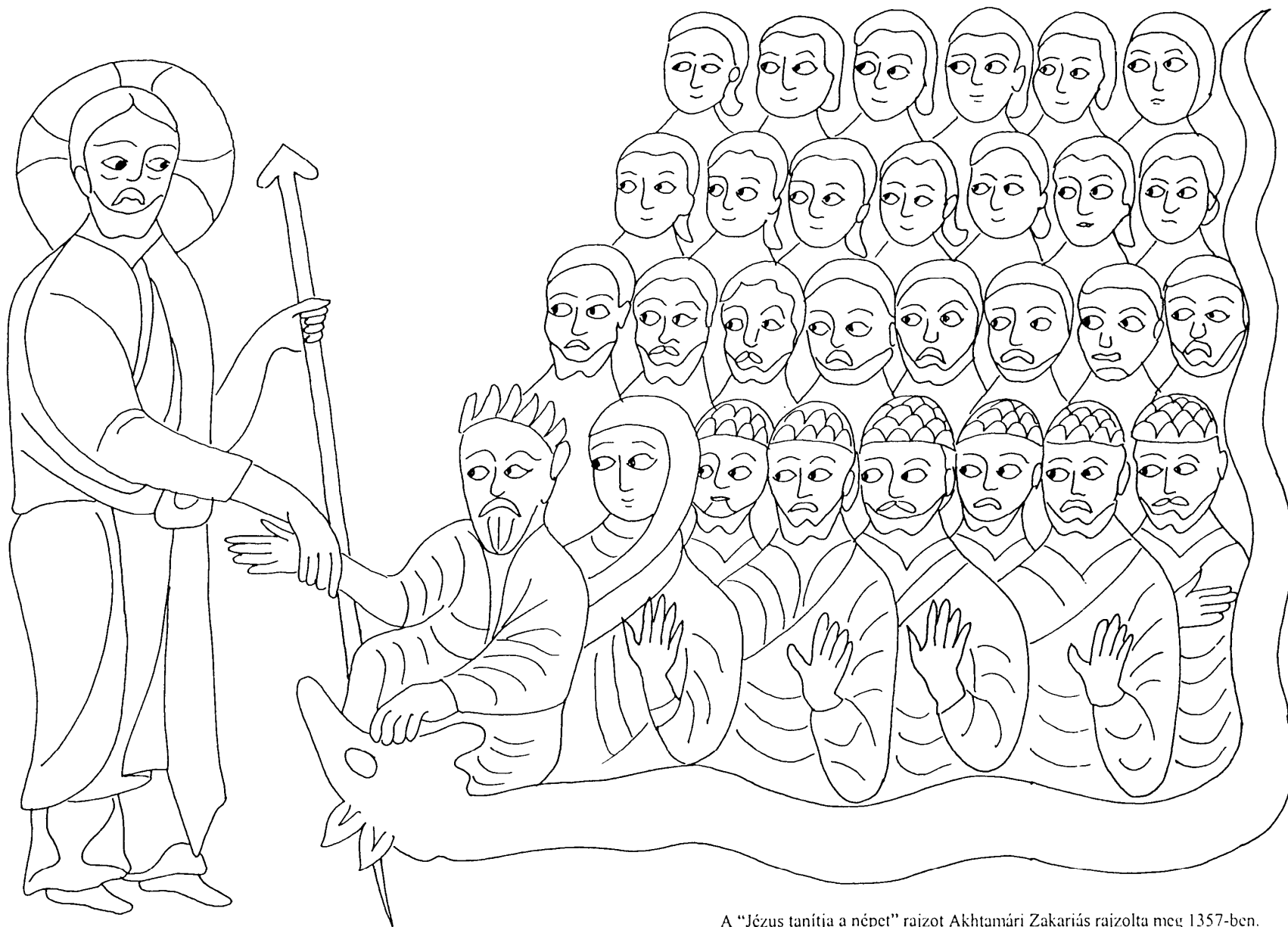
Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige, ő volt kezdetben Istennél. Minden általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett. Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága. A világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogta fel. Föllépett egy ember, az Isten küldte, s János volt a neve. Azért jött, hogy tanúságot tegyen, tanúságot a világosságról, hogy mindenki higgyen általa. Nem ő volt a világosság, csak tanúságot kellett tennie a világosságról. (Az Ige) volt az igazi világosság, amely minden embert megvilágosít. A világba jött, a világban volt, általa lett a világ, mégsem ismerte föl a világ. A tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be. Am akik befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek. Azoknak, akik hisznek nevében, akik nem a vérnek vagy a testnek a vágyából s nem is a férfi akaratából, hanem Istentől születtek. S az Ige testté lett, és közöttünk élt. Láttuk dicsőségét, az Atya Egyszülöttének dicsőségét, akit kegyelem és igazság tölt be. János tanúbizonyosságot tett róla, amikor azt mondta: "Ez az, akiről hirdettem: Aki nyomomba lép, nagyobb nálam, mert előbb volt, mint én." Mindannyian az ő teljességéből részesültünk, kegyelmet kegyelemre halmozva. Mert a törvényt Mózes közvetítette, a kegyelem és az igazság azonban Jézus Krisztus által lett osztályrészünk. Istent nem látta soha senki, az Egyszülött Fiú nyilatkoztatta ki, aki az Atya ölen van.

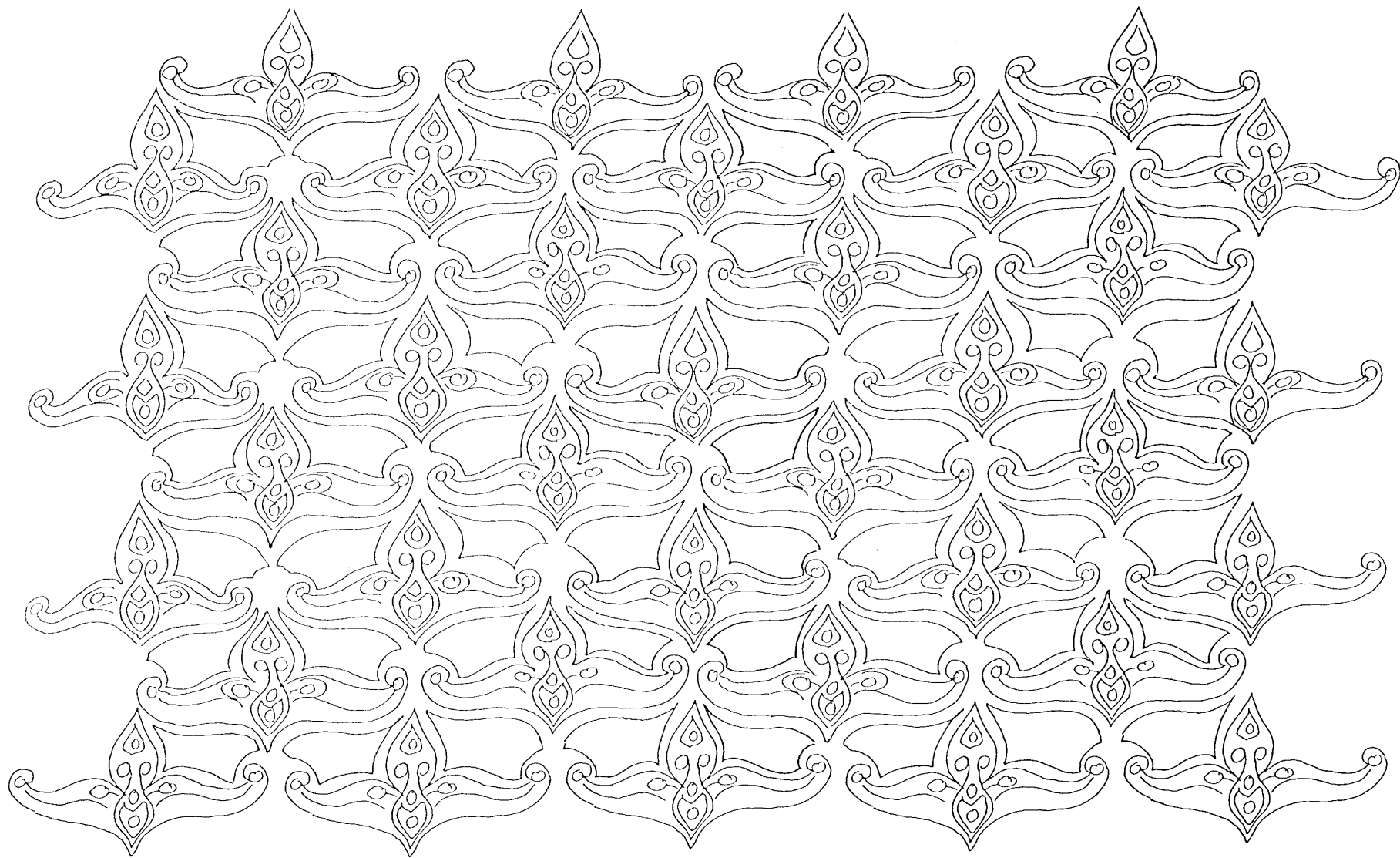
János így tett tanúságot: A zsidók papokat és levitákat küldtek hozzá Jeruzsálemből, s megkérdezték: "Ki vagy?" Erre megvallotta, nem tagadta, hanem megvallotta: "Nem én vagyok a Messiás." Ezért megkérdezték tőle: "Hát akkor? Talán Illés vagy?" "Nem vagyok" - felelte. "A próféta vagy?" - Erre is nemmel válaszolt. Így tovább faggatták: "Akkor ki vagy? Választ kell vinnünk azoknak, akik küldtek minket. Mit mondasz magadról?" Ezt felelte: "A pusztában kiáltó szó vagyok: Egyengessétek az Úr útját", amint Izajás próféta mondta. A küldöttek a farizeusoktól jöttek, és tovább kérdezték: "Akkor miért keresztelsz, ha nem vagy sem a Messiás, sem Illés, sem a próféta?" János így válaszolt: "Én csak vízzel keresztелеk. De köztetek áll az, akit nem ismertek, aki a nyomomba lép, s akinek még a sarusziját sem vagyok méltó megoldani." Ez Betániában történt, a Jordánon túl, ahol János keresztelt. Másnap, amikor látta, hogy Jézus feléje tart, így szólt: "Nézzétek, az Isten Báránya! Ő veszi el a világ bűneit. Róla mondtam: A nyomomba lép valaki, aki nagyobb nálam, mert előbb volt, mint én. Én sem ismertem, de azért jöttem vízzel keresztelni, hogy megismeressem Izraelt." Ezután János tanúsította: "Láttam a Lelket, amint galamb alakjában leszállt rá a mennyből, s rajta is maradt. Magam sem ismertem, de aki vízzel keresztelni küldött, azt mondta: Akire látod, hogy leszáll a Lélek s rajta is marad, az majd Szentlélekkel fog keresztelni. Láttam és tanúskodom róla, hogy ő az Isten Fia." (János, 1, 1-34.)

A "Jézus megkeresztelése" jelenetet Taron mester rajzolta 1038-ban.

A "Jézus tanítja a népet" rajzot Akhtamári Zakariás rajzolta meg 1357-ben.

Kilíkiai evangéliumos-könyvekben és naptárakban olyan síkbeli mintákat találunk, mint amilyen a honfoglaló magyarok ruházatát, fegyverzetét, felszerelését díszítette. A palmettás síkszimmetria-típusok közül 3 különböző szerveződésűt mutatunk be. Az egy cm. A nagycsütörtöki jelenetet egy pm típusú, a golgotajelenetet pedig egy pnig típusú örmény síkszimmetria mintával díszítettük.

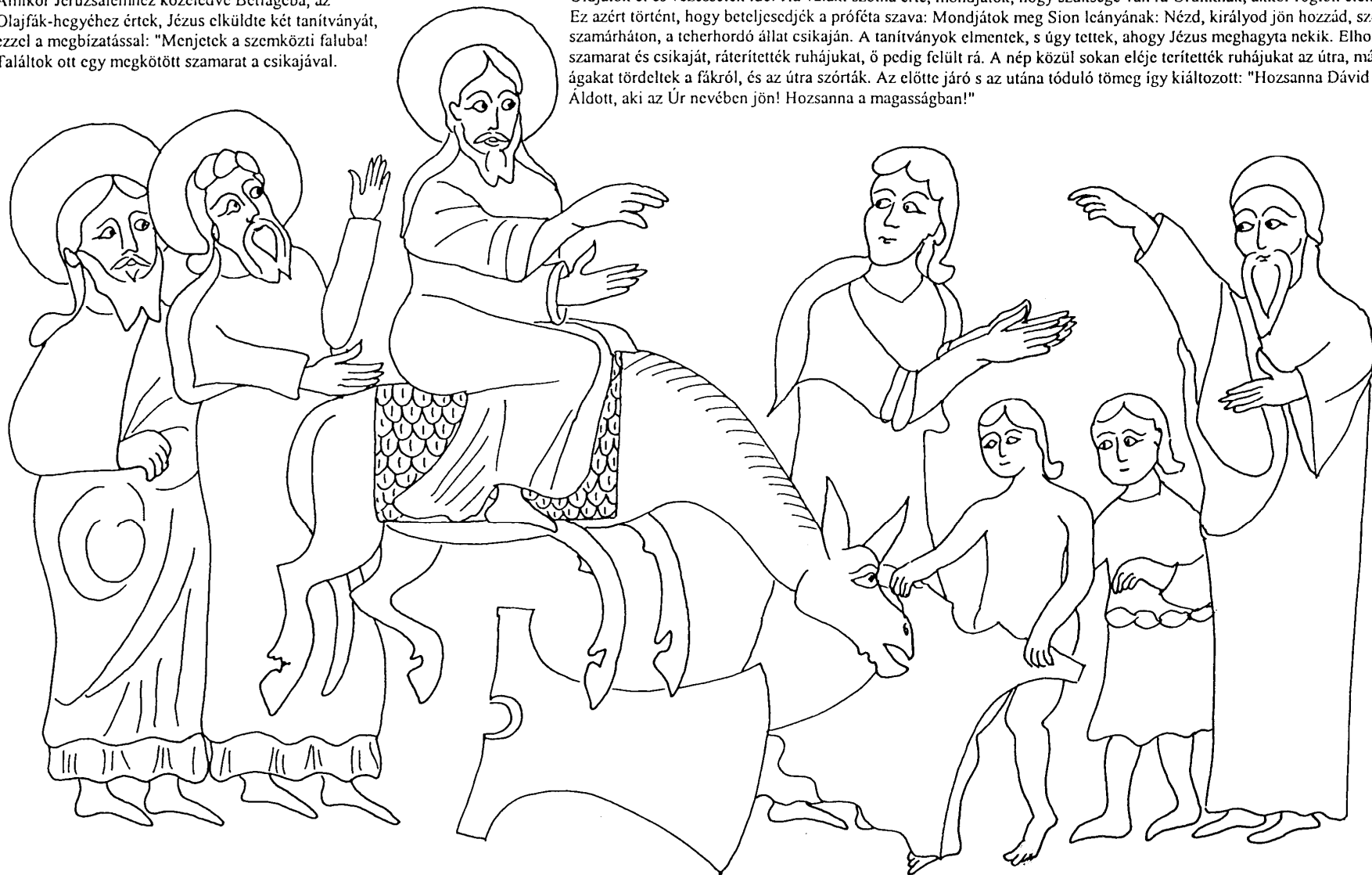
A "Kánai mennyegző" rajzát Tzerun mester készítette 1391-ben.

Harmadnap menyegzőt tartottak a galileai Kánában, amelyen Jézus anyja is ott volt. Jézust is meghívták a menyegzőre, tanítványaival együtt. Amikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: "Nincs több boruk." Jézus azt felelte: "Asszony, a te gondod az én gondom. De még nem jött el az én óráim." Erre anyja szólt a szolgáltnak: "Tegyetek meg mindent, amit csak mond!" Volt ott hat kőkorsó, a zsidóknál szokásos tisztálkodás céljára, mindegyik két-három mérős. Jézus szólt nekik: "Töltsétek meg a korsókat vízzel!" Meg is töltötték azokat színültig. Ekkor azt mondta nekik: "Most merítsetek belőle, és vigyétek oda a násznagynak." Odavitték. Amikor a násznagy megízlelte a borra vált vizet, nem tudta honnan való - a szolgák azonban, akik a vizet merítették, tudták -, hívatta a násznagy a völgényt, s szemére vetette: "Először mindenki a jó bort adja, s csak amikor már megittasodtak, akkor az alábbvalót. Te meg mostanáig tartogattad a jó bort." Ezzel kezdte meg Jézus csodajeleit a galileai Kánában. Kinyilatkoztatta dicsőségét, s tanítványai hittek benne. (János, 2, 1-11.)

Amikor Jeruzsálemhez közeledve Betfágéba, az Olajfák-hegyéhez értek, Jézus elküldte két tanítványát, ezzel a megbízatással: "Menjete a szemközti faluba! Találtok ott egy megkötött szamarat a csikájával.

Oldjátok el és vezessétek ide! Ha valaki szólna érte, mondjátok, hogy szüksége van rá Urunknak, akkor rögtön elengedi." Ez azért történt, hogy beteljesedjék a próféta szava: Mondjátok meg Sion leányának: Nézd, királyod jön hozzád, szerényen, számárháton, a teherhordó állat csikáján. A tanítványok elmentek, s úgy tettek, ahogy Jézus meghagyta nekik. Elhozták a szamarat és csikáját, ráterítették ruhájukat, ő pedig felült rá. A nép közül sokan eléje terítették ruhájukat az útra, mások ágakat tördeltek a fákról, és az útra szórták. Az előtte járó s az utána tóduló tömeg így kiáltott: "Hozsanna Dávid fiának! Áldott, aki az Úr nevében jön! Hozsanna a magasságban!"

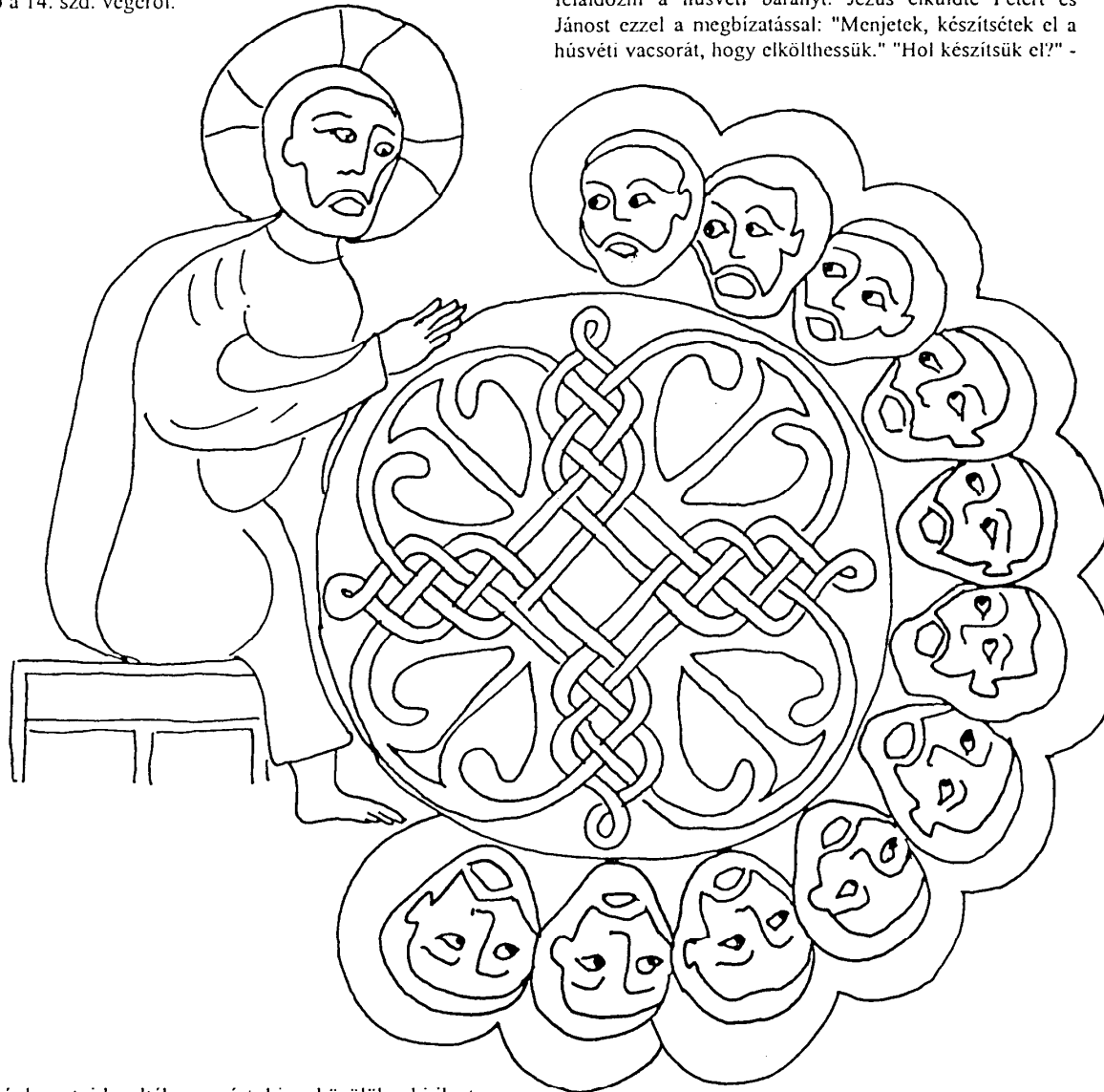

Amikor beért Jeruzsálembe, az egész város izgalomba jött. "Ki ez?" - kérdezték. -"Ez Jézus, a próféta, a galileai Názáretből" - felelte a nép. Jézus bement a templomba, és kiűzte onnan, akik a templomban adtak-vettek. A pénzváltók asztalait és a galambárosok padjait felforgatta. "Meg van írva - mondta -, hogy az én házamat az imádság házána fogják nevezni, ti pedig rablók barlangjává tesszitek." A templomban vakok és sánták mentek hozzá, s ő meggyógyította őket. (Máté, 21, 1-14.)

Húsvét ünnepe előtt történt: Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szeretete. Vacsora közben történt, amikor a sátán már fölébresztette az áruló Júdásnak, Simon fiának szívében a gondolatot, hogy árulja el. Jézus tudta, hogy az Atya mindent a kezébe adott, s hogy Istentől jött és Istenhez tér vissza. Mégis fölkelt a vacsora mellől, levetette felsőruháját, fogott egy vászonkendőt, és maga elé kötötte. Aztán vizet öntött egy mosdótálba, majd hozzáfogott, hogy sorra megmossa, s a derekára kötött kendővel megtörölje tanítványainak a lábát. Amikor Simon Péterhez ért, az tiltakozott: "Uram, te akarod megmosni az én lábamat?!" Jézus így válaszolt: "Most még nem érted, amit teszek, de később majd megérted." Péter tovább tiltakozott: "Az én lábamat ugyan meg nem mosod soha!" "Ha nem moslak meg - felelte Jézus -, nem lehetsz közösségben velem." Akkor, Uram, ne csak a lábamat, hanem a fejemet és a kezemet is!" - mondta Simon Péter. De Jézus ezt felelte: "Aki megfürdött, annak csak a lábát kell megmosni, s akkor egészen tiszta lesz. Ti tiszták vagytok, de nem mindnyájan." Tudta, hogy ki árulja el, azért mondta: "Nem vagytok mindnyájan tiszták." Amikor megmosta lábukat, fölvette felsőruháját, újra asztalhoz ült és így szólt hozzájuk: "Tudjátok, mit tettem veletek? Ti Mesternek és Úrnak hívtok, s jól teszitek, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester megmostam lábaitokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg. Bizony, bizony mondom nektek: Nem nagyobb a szolgálata uránál, sem a küldötté annál, aki küldte. Ha ezt megértitek, s tetteitekben ehhez igazodtok, boldogok lesztek. (Ján, 13, 1-18.)

Az "Utolsó vacsora" jelenete egy artszakhi evangéliumból való a 14. szd. végéről.

Erre kérdezgetni kezdték egymást, ki az közülük, aki ilyet tesz. Majd versengés támadt köztük, hogy melyikük nagyobb. Erre ezt mondta nekik: "A királyok uralkodnak a

Elérkezett a kovásztalan kenyér napja. Ekkor szokták feláldozni a húsvéti bárányt. Jézus elküldte Pétert és Jánost ezzel a megbízatással: "Menjete, készítsétek el a húsvéti vacsorát, hogy elkölthessük." "Hol készítsük el?" -

népeken, s akiknek hatalom van a kezükben, jötevőknek hívatják magukat. Közöttetek ne így legyen. A legnagyobb

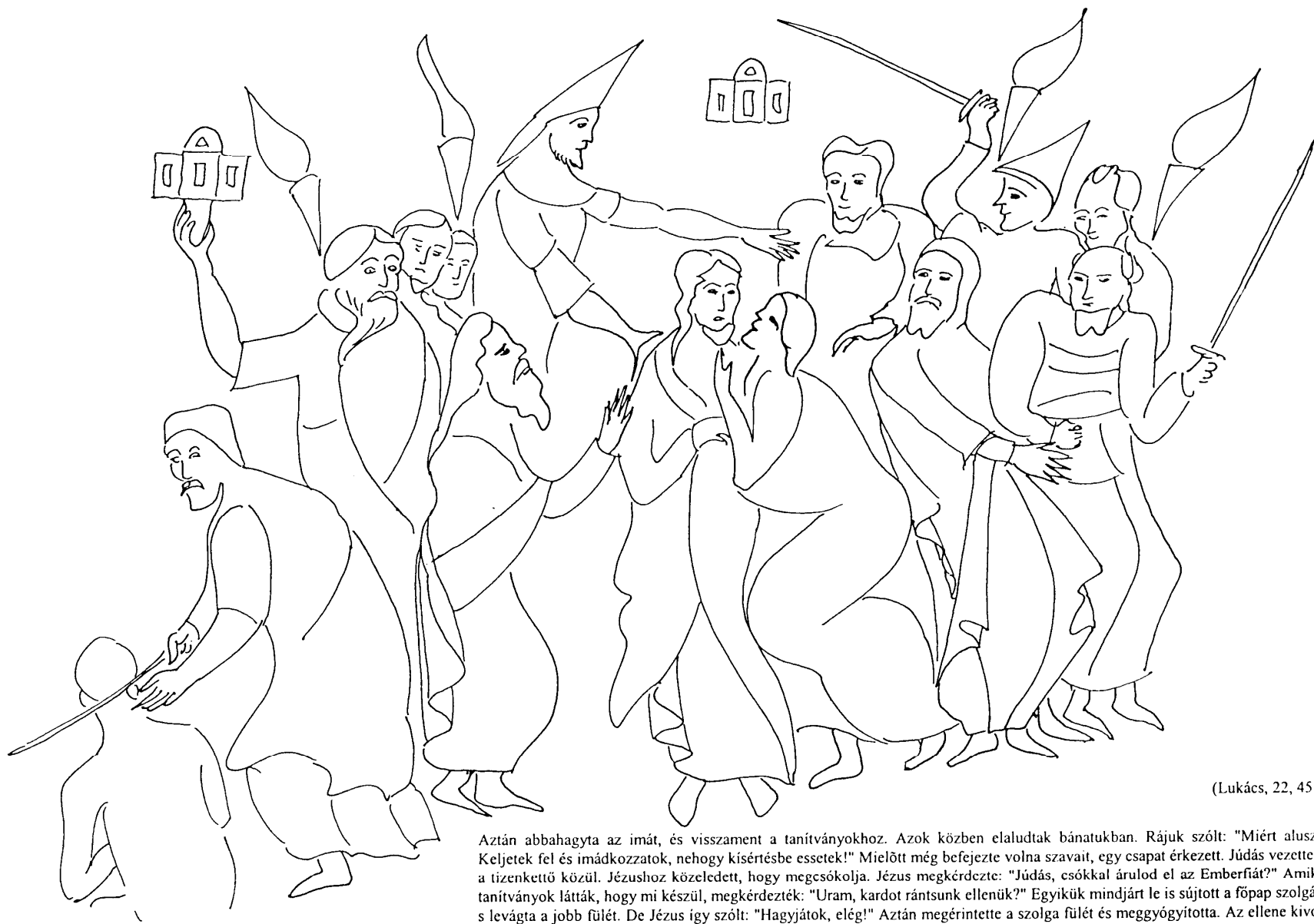
kérdezték. "Menjete a városba - felelte -, ott találkoztok egy vizeskorsót vivő emberrel. Menjete utána abba a házba, ahová megy, s mondjátok meg a házigazdának: A Mester kérdezteti: Hol van a terem, ahol a húsvéti vacsorát tanítványaimmal elkölthetem? És majd mutat nektek egy tágas, étkezésre berendezett emeleti helyiséget. Ott készítsétek el." Elmentek, s úgy találtak mindent, ahogy mondta. El is készítették a húsvéti vacsorát.

Amint elérkezett az óra, asztalhoz telepedett a tizenkét apostollal együtt. Így szólt hozzájuk: "Vágyva vágytam rá, hogy ezt a húsvéti vacsorát elköltssem veletek, mielőtt szenvedek. Mondom nektek, többé nem eszem ezt, míg be nem teljesedik az Isten országában." Aztán fogta a kelyhet, hálát adott és így szólt: "Vegyétek, osszátok el magatok között. Mondom nektek: nem iszom a szőlő terméséből addig, amíg el nem jön az Isten országa." Most a kenyeret vette kezébe, hálát adott, megtörte és odanyújtotta nekik ezekkel a szavakkal: "Ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt tegyétek az én emlékezetemre." Ugyanigy a vacsora végén fogta a kelyhet is, és azt mondta: "Ez a kehely az új szövetség az én véremben, amelyet értetek kiontanak.

De nézzétek, az áruló keze is rajta az asztalon. Az Emberfia ugyan elmegy, de jaj annak az embernek, aki elárulja."

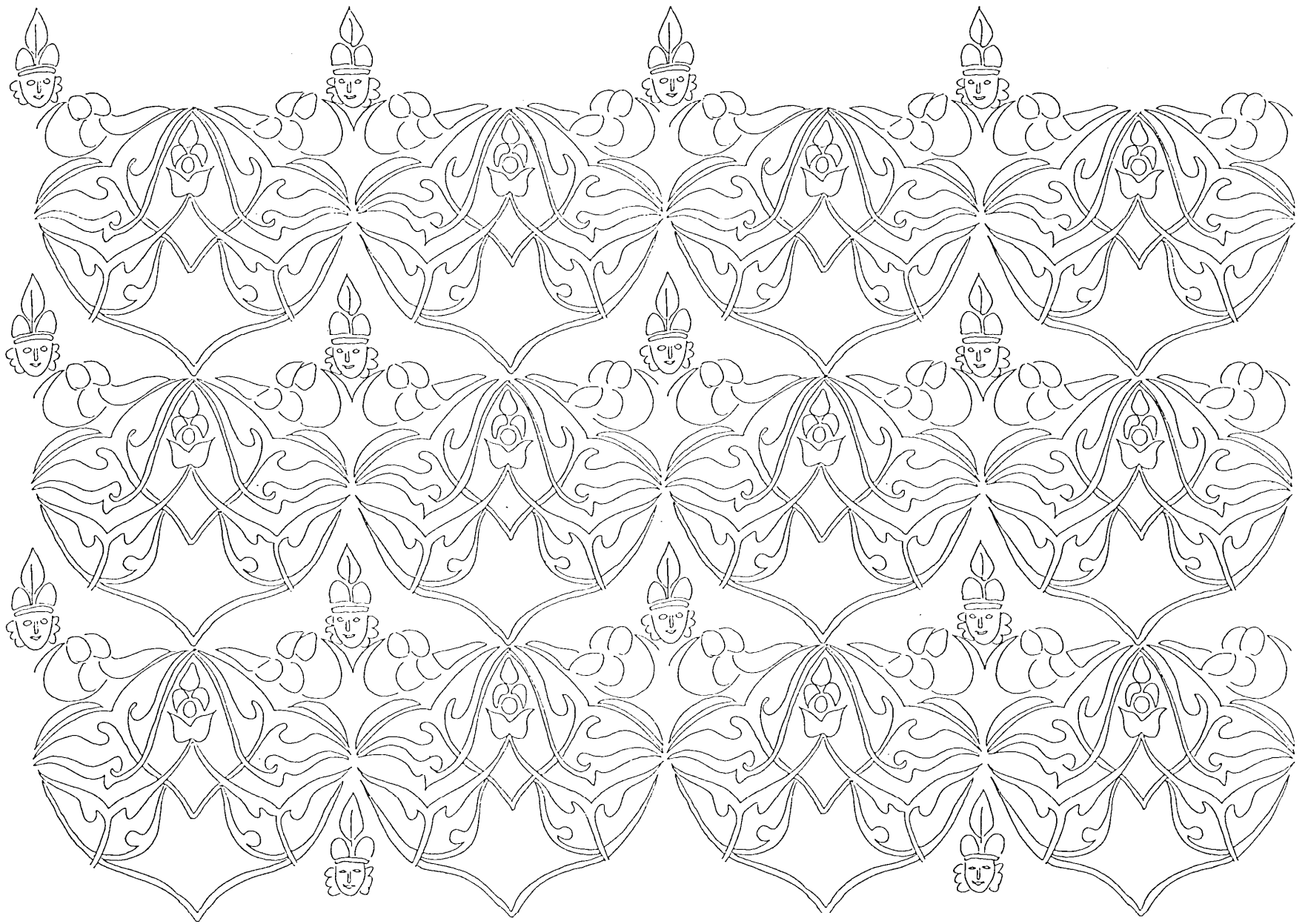
legyen olyan, mintha a legkisebb volna, az előljáró pedig mintha szolgálja volna. (Lukács, 22, 9-26.)

(Lukács, 22, 45-53.)

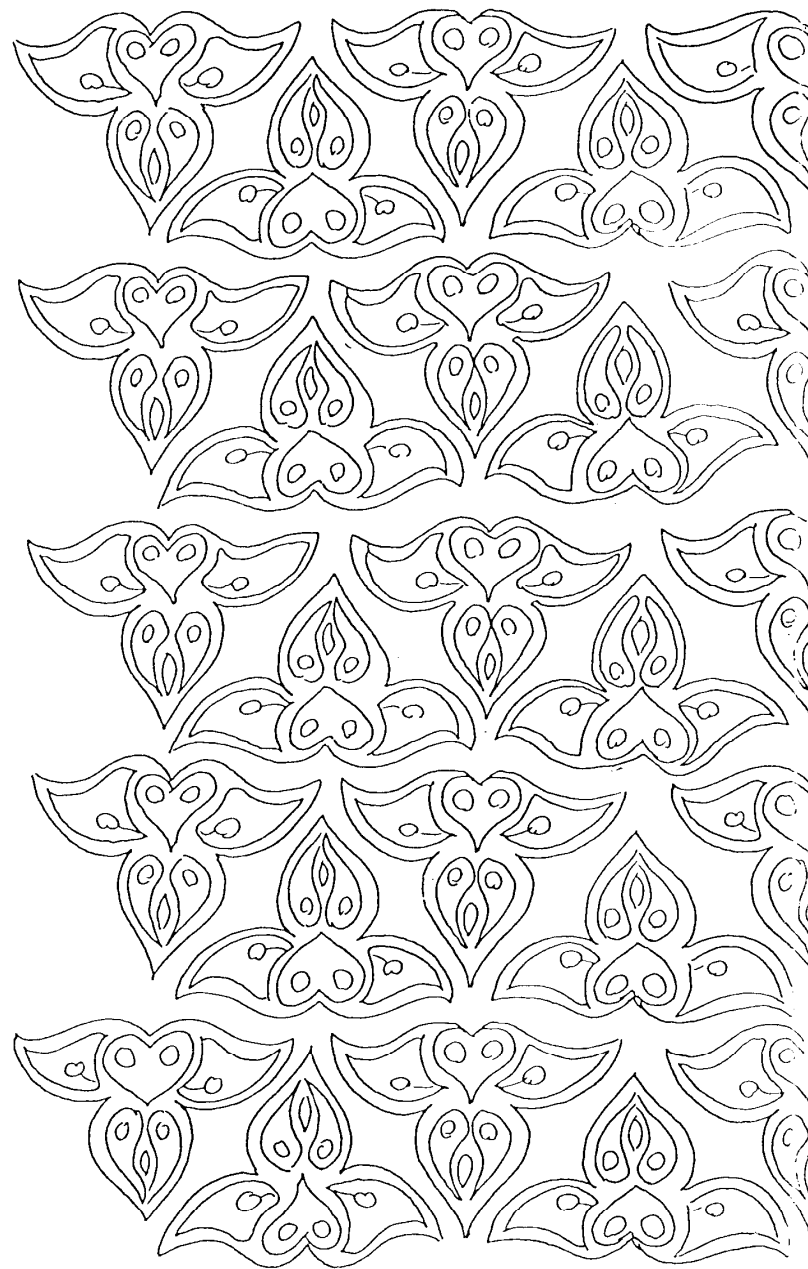
Aztán abbahagyta az imát, és visszament a tanítványokhoz. Azok közben elaludtak bánatukban. Rájuk szólt: "Miért alusztok? Keljetek fel és imádkozzatok, nehogy kísértésbe essetek!" Mielőtt még befejezte volna szavait, egy csapat érkezett. Júdás vezette, egy a tizenkettő közül. Jézushoz közeledett, hogy megcsókolja. Jézus megkérdezte: "Júdás, csókkal árulod el az Emberfiát?" Amikor a tanítványok látták, hogy mi készül, megkérdezték: "Uram, kardot rántsunk ellenük?" Egyikük mindjárt le is sújtott a főpap szolgájára, s levágta a jobb fülét. De Jézus így szólt: "Hagyjátok, elég!" Aztán megérintette a szolga fülét és meggyógyította. Az ellene kivonult főpapoknak, a templomórség tisztjeinek és a véneknak pedig ezt mondta: "Mint rabló ellen, úgy vonultatok ki, kardokkal és dorongokkal! Amikor naponta ott voltam a templomban veletek, nem verettetek rám kezét. De ez a ti órátok, a sötétség hatalmáé."

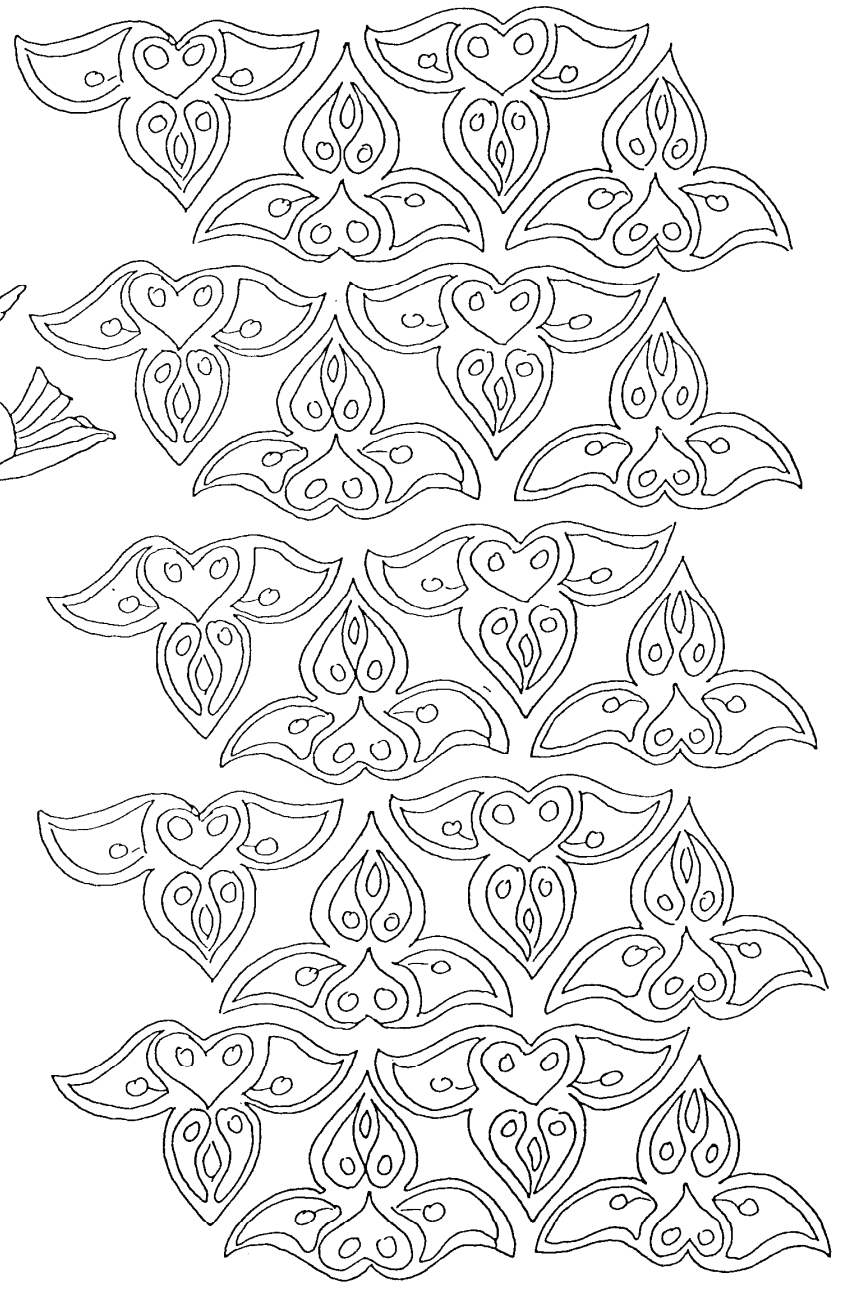
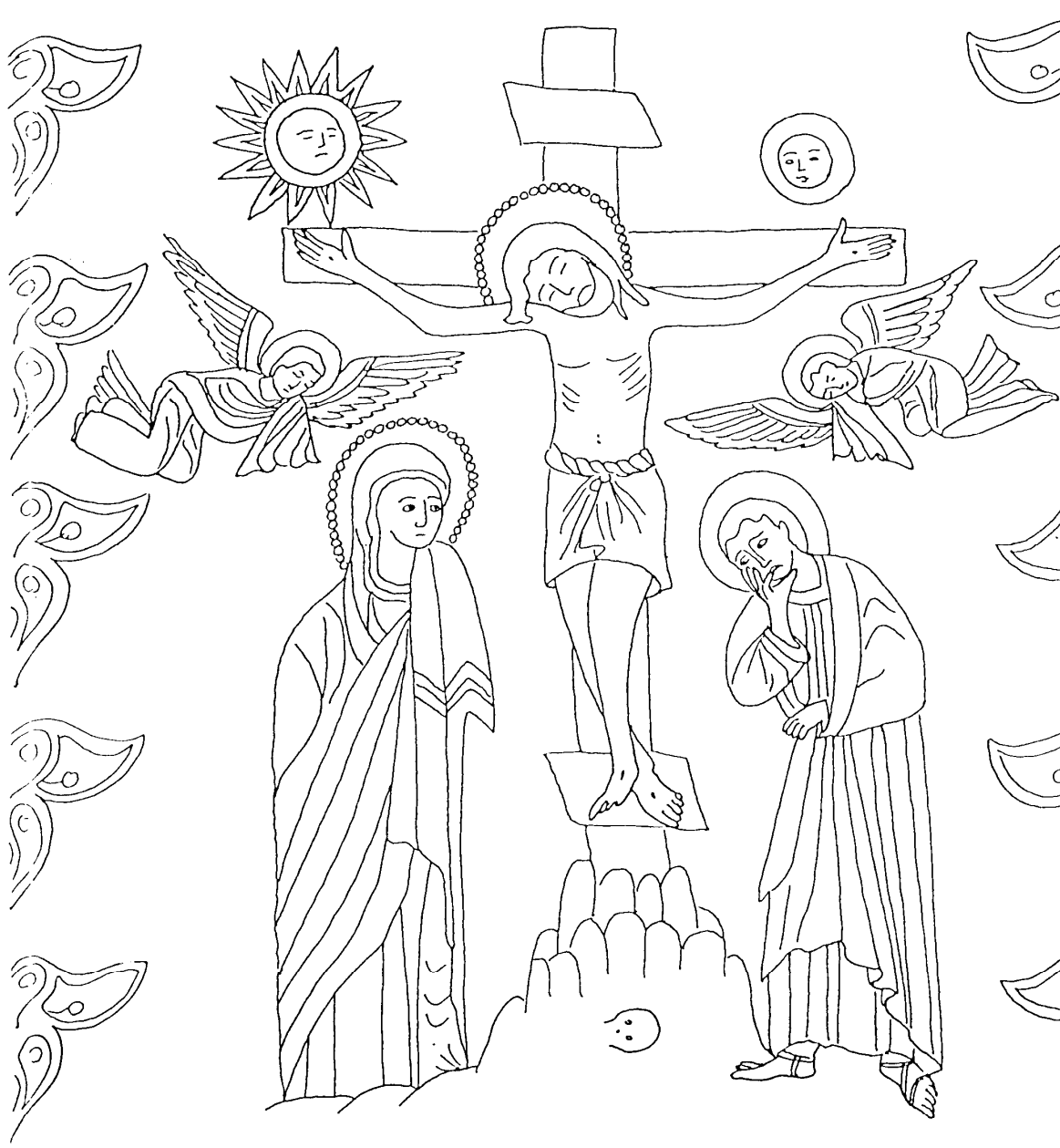

Ahogy elvezették, megállítottak egy cirenei embert, Simont, aki éppen a mezőről tartott hazafelé. Vállára adták a keresztet, hogy vigye Jézus után. Nagy tömeg követte, asszonyok is, akik jajgattak és sírtak miatta. Jézus hozzájuk fordult: "Jeruzsálem leányai - mondta nekik -, ne engem sirassatok. Inkább magatokat és gyermekeiteket sirassátok, mert jönnek majd napok, amikor azt fogják mondani: Boldogok a meddők, akik nem szültek, nem szoptattak. Akkor majd unszolni kezdik a hegyeket: Omoljatok ránk! És a dombokat: Takarjatok el! Mert ha a zöldellő fával így tesznek, mi lesz a sorsa a kiszáradt fának?" Két kivégzésre ítélt gonosztevőt is vittek vele. Amikor odaértek arra a helyre, amelyet Koponya-helynek hívtak, ott fölfeszítették, s a gonosztevőket is vele, egyiküket jobbról, másikat balról. Jézus pedig mondta: "Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, mit tesznek." (Lukács, 23, 26-34.)

A hatodik óra körül sötétség támadt az egész földön, s egészen a kilencedik óráig tartott. A nap elsötétedett, a templom függőnye közepén kettéhasadt. Jézus ekkor hangosan felkiáltott: "Atyám, kezembe ajánlom lelkemet." E szavakkal kilhelte lelkét. Amikor a százados a történetet látta, dicsőítette az Istent, s azt mondta: "Ez az ember valóban igaz volt." És az egész kíváncsi tömeg, amely összeverődött, a történet láttán mellét verte, és széteszlott. Jézus ismerősei pedig, köztük az asszonyok is, akik Galileából kísérték, távolabb állva látták mindezt. Volt egy József nevű tanácsos, derék és igaz férfi, Júdea Arimatea nevű városából származott, és maga is várta az Isten országát. Ő nem értett egyet a határozattal és az eljárással. Ez elment Pilátushoz, és elkérte Jézus testét. Aztán levette, gyorsba göngyölte, és sziklasírba helyezte, ahol még nem feküdt senki. (Lukács, 23, 44-53.)

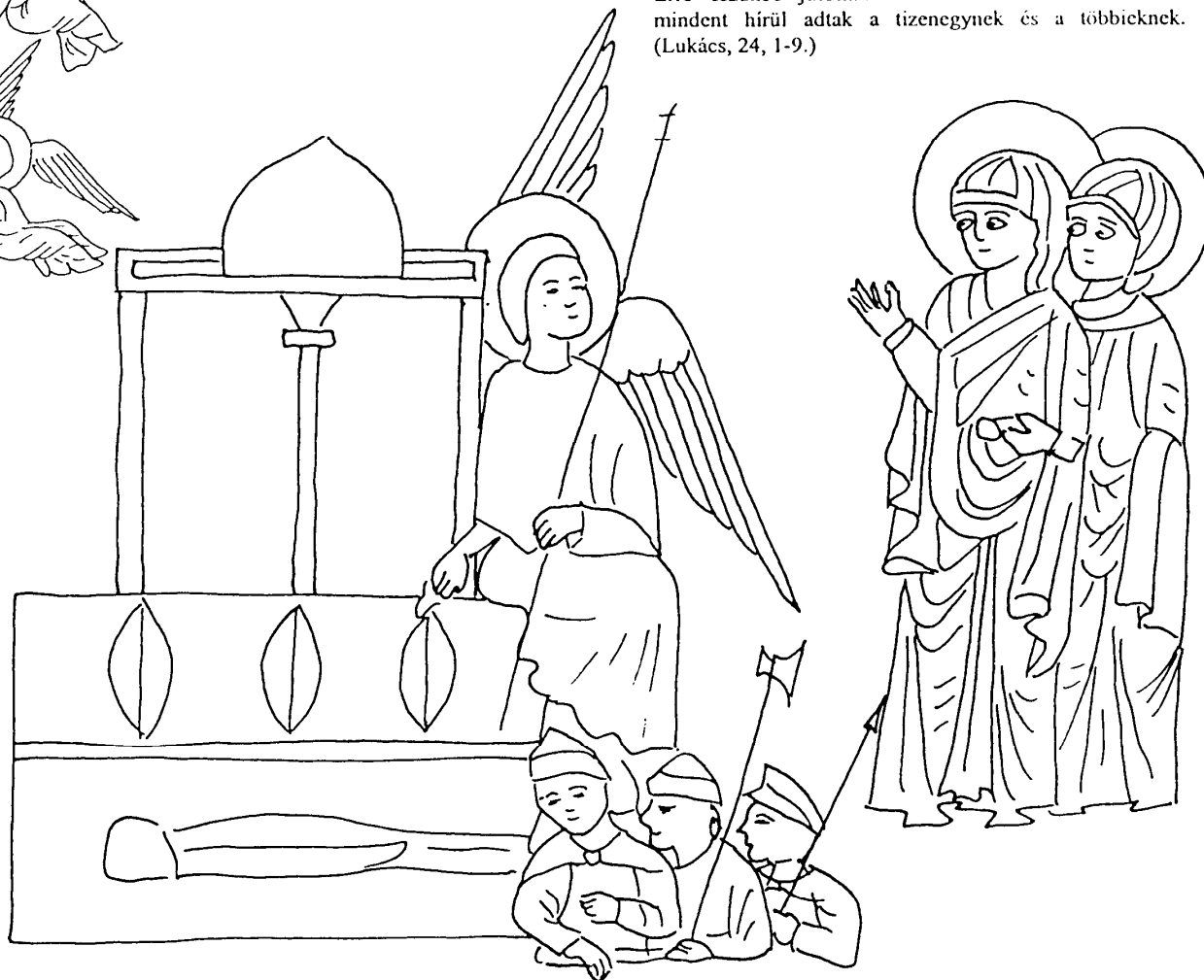

A hét első napján kora hajnalban kimentek a sírhoz, s magukkal vitték az előkészített illatszereket is. Úgy találták, hogy a kő el volt a sírtól hengerítve. Bementek, de az Úr Jézus testét nem találták. Még fel sem ocsúdtak

meglepetésükből, már két férfi jelent meg mellettük, ragyogó ruhában. Ijedtükben a földre szegeződött a tekintetük. De azok így szóltak hozzájuk: "Miért keresitek az élő a halottak között? Nincs itt, feltámadt.

Emlékezzetek vissza, mit mondott nektek, amikor még Galileában járt: Az Emberfiának - mondta - a bűnösök kezébe kell kerülnie, fölfeszítik, de harmadnap feltámad." Erre eszükbe jutottak e szavai. A sírtól visszatérve mindent hírül adtak a tizenegynek és a többieknek. (Lukács, 24, 1-9.)

A "Föltámadás" rajzát Vardan mester készítette 1319-ben.

„A tizenkettő közül az egyik, Tamás, vagy melléknévén Didimusz, nem volt velük, amikor megjelent nekik Jézus. A tanítványok elmondták: „Láttuk az Urat!” De ő kételkedett: „Hacsak nem látom kezén a szegek nyomát, és oldalába nem teszem a kezem, nem hiszem!” Nyolc nap múlva ismét együtt voltak a tanítványok, és Tamás is ott volt velük. Ekkor újra megjelent Jézus, bár az ajtó zárva volt. Belépett, és köszöntötte őket: „Békesség nektek!” Aztán Tamáshoz fordult: „Nyújtsd ki a kezedet, és tedd oldalamba. S ne légy hitetlen, hanem hívő.” Tamás felkiáltott: „Én Uram, én Istenem!” Jézus csak annyit mondott: „Hittél, mert láttál. Boldogok, akik nem látnak, mégis hisznek!” (János, 20, 24-29).

A "Pünkösd" rajza Tzerun mestertől

való, 1391-ből.

Amikor elérkezett pünkösd napja, ugyanazon a helyen mindnyájan együtt voltak. Egyszerre olyan zúgás támadt az égből, mintha csak heves szélvész közeledett volna, és egészen betöltötte a házat, ahol ültek. Majd lángnyelvek jelentek meg nekik szétoszolva, és leereszkedtek mindegyikükre. Mindannyiukat eltöltötte a Szentlélek, és különböző nyelveken kezdtek beszélni, úgy, ahogy a Lélek szólásra indította őket. Az idő tájt vallásos férfiak tartózkodtak Jeruzsálemben, az ég alatt minden népből. Amikor ez a zúgás támadt, nagy tömeg verődött össze. Nagy volt a megdöbbenés, mert mindenki a saját nyelvén hallotta, amint beszéltek. Nagy meglepetésükben csodálkozva kérdezték: "Hát nem mind galileaiak, akik ott beszélnek? Hogyan hallja hát őket mindegyikünk a saját anyanyelvén? Mi pártusok, médek, elamiták és Mezopotámiának, Júdeának, Kappadóciának, Pontusznak, Ázsiának, Frigiának, Pamfiliának, Egyiptomnak és Líbia Cirene körüli részének lakói, a Rómából való zarándokok, zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik Isten nagy tetteit." (ApCsel. 2, 1-11.)

Megkérdezték Pétert és a többi apostolt: "Mit tegyünk hát, emberek, testvérek?" "Térjete meg - felelte Péter -, és keresztelkedjék meg mindegyiktek Jézus Krisztus nevében bűnci bocsánatára. És megkapjátok a Szentlélek ajándékát. Mert az ígért nektek és fiaitoknak szól, meg azoknak, akiket - bár távol vannak - meghívott a mi Urunk, Istenünk." Még más egyéb szavakkal is bizonyította ezt, és buzdította őket: "Meneküljete ki ebből a romlott nemzedékből!" Akik megfogadták szavát, megkeresztelkedtek. Aznap mintegy háromezer lélek megtért. Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban. Félelem fogott el mindenkit, mert az apostolok révén sok csoda és jel történt Jeruzsálemben. A hívek mind ugyanazon a helyen tartózkodtak, és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották azok közt, akik szükséget szenvedtek. Egy szívvel-lélekkel mindennap összegyűltek a templomban. A kenyeret házaknál törték meg, s örömmel és egyszerű szívvel vették magukhoz az ételt. Dicsőítették az Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponként növelte az üdvözültek számát. (ApCsel. 2, 37-47.)

AZ EURÁZSIAI MŰVÉSZETEK SZOROZAT
AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE CÍMŰ KIFESTŐKÖTETÉT
 kiadja a Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesülete
 és az UNICONSTANT. Budapest, Püspökladány

AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE ISBN 963 86401 3 8
 Bérczi Szaniszló, Budapest, 2004

Irodalom:

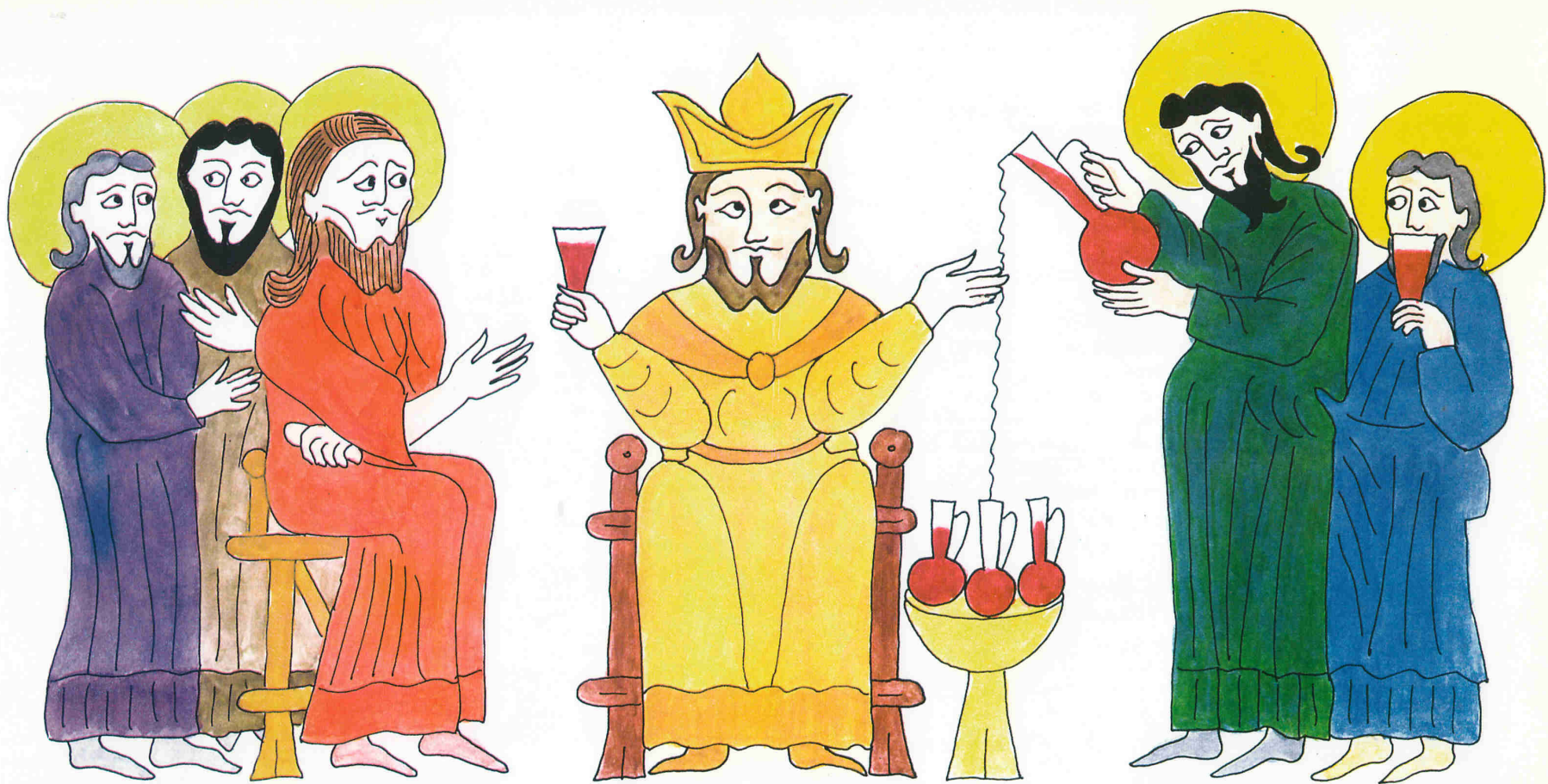
[1] Bakay K. (1997, 1998): *Óstörténetünk régészeti forrásai. I. II.* Miskolc; [2] Bendefy L. (1942): *A magyarság kaukázusi őshazája.* Budapest, (1999); [3] Brentjes B. (1973): *Drei Jahrtausende Armenien,* Leipzig; [4] Csomor L. (1996): *Őfelsége a Magyar Szent Korona,* Szekesfehervár; [5] Ghirshman, R. (1964): *Persia. From the Origins to Alexander the Great.* Thames and Hudson; [6] Kádár, I. (1996): *Urartu. Emlékek.* (Memorabilia.) Püski, Budapest; [7] Talbot-Rice, T. (1965): *Ancient Arts of Central Asia,* Thames and Hudson, New York;

**AZ EURÁZSIAI MŰVÉSZETEK
 SZOROZATBAN MEGJELENT (2004 márciusáig)**

1. HONFOGLALÁS KORI KIFESTŐ - 1996
2. ROMÁNKORI TEMPLOMKAPUK - 1998
3. SZENT LÁSZLÓ KIFESTŐ - 1999
4. SZENT ISTVÁN KIRÁLY EMLÉKEZETE - 2000
5. KELTA KIFESTŐ - 2000
6. VIKING KIFESTŐ - 2000
7. SZKÍTA KIFESTŐ - 2001
8. KAZETTÁS MENNYEZETEK - 2002
9. JAPÁN, A FELKELŐ NAP ORSZÁGA - 2002
10. 1000 ÉVES MAGYARORSZÁG - 2002
11. IRÁNI KIFESTŐ - 2003
12. KAUKÁZUSI MŰVÉSZET - 2003
13. KÖZÉP ÁZSIAI MŰVÉSZET - 2003
14. A HUNOK MŰVÉSZETE - 2004
15. ÓKORI KRÉTAI ÉS GÖRÖG MŰVÉSZET - 2004
16. AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE - 2004

Előkészületben

17. ETRUSZKOK, RÓMAIAK, TOSZKÁNIAIK MŰVÉSZETE

Ezt a munkámat édesanyámnak, Magyar Györgyinek ajánlom és tisztelettel emlékezem meg az e munkához kapcsolódó nagyszerű muzsikáról, a Messiás oratóriumról, és annak szerzőjéről, G. F. Händelről is.

Hálával és szeretettel gondolok mindazokra, akik valamilyen formában segítették az Eurázsiai Művészetek kifestőkönyv-sorozat napvilágra hozását: Bánsági Tamás, Bánsági Mária, Bérczi Alajos, Bérczi István, Bérczi Katalin, Bérczi Zsófia, Bíró Mária, Budaházy György, Cech Vilmos, Czene Valéria, Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit, Csuri Károlyné, Deákné Demjén Ilona, Deák Gyula, Dobos László, Fabriczy Anikó, Földi Tivadar, Greskovits Dávid, Gulyás Balázs, Gulyás Pálné, Jeppesen Henrik, Kabai Sándor, Kiss Ulrich, Kiszél Vilmos, Kolczonay Katalin, László Gyula, Lukács Béla, Magyar Györgyi, Magyar Jolán, Matyasovich Henrik, Miura Yasunori, Muzslay István, Nagy Dénes, Nyers Csaba, Ogawa Tohru, Ostorházy László, Pap Gábor, Péter Júlia, Péter Borbála, Pongor Gábor, Sára Endréné, Szabó Béla, Szabó László, Szili István, Takahito Mikasa hg., Takaki Ryuji, Tóth Albert, Tordai Magdolna, Veszelyszky Endréné.